HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אלא [א]בקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע (א)האי נמטא גמדא דנרש שריא אמר רב פפא [ב]ערדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזרני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר [ג]אחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי [ד]סנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא: ולא מנעל שאינו תפור: פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי: ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן: תניא °(ב)ר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי (ג)מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל: זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב: רב ששת [ה]שרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר [ו]כל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא [ז]היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש [ח]לא קשיא הא דמנטרא הא דלא מנטרא אי דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן (ד)[ט]המוצא תפלין מכניסן זוג זוג לא קשיא הא (ה)דמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא [י]רוב לסטים ישראל נינהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל:

הדרן עלך ביצה

בקשין. בגדים קשין שאין מחממים מותר לישב עליהן: **נמטא.** לבד שקורין פלטר"א בלע"ז: **גמדא.** קשה כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.) דבר שהוא כווץ נעשה קשה: **דנרש.** מקום: **שריא.** לישיבה שאינו מחמם: **ערדלין.** ראיתי בתשו' הגאונים שרגילין ללבשן תחת מנעליהן ו) ותולים עליהם עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של צמר וקורין אותן (א) נמטי: **אין בהם משום כלאים.** דקשין הן: **צררי דפשיטי אין בהן משום כלאים.** בגד כלאים שצורין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמם: **דבזרני.** שצרור בהם זרעים: **יש בהם משום כלאים.** ואסור לתתן בתוך חיקו: **אסור לנעלו.** ביו"ט: **ומותר לטלטלו.** דכלי הוא: **מעשה שהיה.** במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה (דף ס.): **בסיכי.** יתדות קטנות של עץ. וי"א תופר שתי תפירות באמצעו ושתים בראשו ושתים בעקבו: **ביצת הגיר.** גיר מין קרקע המשחיר. ביצת כל דבר הנלוש ונעשה עב קרוי ביצת מטונ"ש בלע"ז: **לצחצחו.** להחליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ודרך מקום בשר להיות בו מרטים וקליפות קליפות: **באתריה דר' יהודה בשרא לתחת.** לפנים הלכך א"צ לצחצחו: **והאנן תנן כו'.** ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף צו.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: **כל שנאותים בו בחול.** שהוא מתוקן כל צרכו: **משלחין אותו ביום טוב.** דהאי ביום טוב דקתני מתני' לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא דלא לימא מדשרו רבנן לשלחו ש"מ מותר לנעלו: **היה בא בדרך.** בע"ש: **מניח ידו עליהם.** שלא יראום וחכמים התירו לו להכניסם לעיר דרך מלבוש דהיא העברה כלאחר יד ומשום בזיון: **בבהמ"ד.** בשדה היה ואינו משתמר: **לבית הסמוך לחומה.** משנכנס לעיר יתנם בבית הראשון ולא יוליכם עד ביתו: **הא דמנטרא.** באותו בית הסמוך לבהמ"ד אם נשמרים הם בו יתנם שם: **מאי איריא בראשו.** שכבר היה מלובש בהן מבעוד יום דקא נקיט אביי: **אפי' מחתן בארעא נמי.** אפילו לאחר שקדש היום מצאן מונחים בקרקע התירו לו חכמים להניחן בראשו ולהצניען: **המוצא** גרס ולא גרסינן המוציא: **המוצא תפילין.** בשבת בשדה: **מכניסן.** לעיר: **זוג זוג.** נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך הנחתן בחול ומכניסן וחוזר והולך ולובש זוג אחר ומכניסן: תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג: **ולא מנטרא מחמת גנבי.** ואשמעינן אביי דהואיל ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכם עד ביתו אבל אם מצאן שם במקום שהן נשמרין מן הכלבים לא יזיזם ממקומן:

הדרן עלך ביצה

אלא בקשין. משמע הכא דבדבר קשה אין בו משום כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. ושם) דקאמר שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכללא דסוגיא איתא התם כדאיתא הכא ואמר רב אשי שאני בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג:) הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ופריך פשיטא משום דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא לחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהם שהיו קשין לכ"נ דדוקא להציע תחתיהם דהואיל דרכים ליכא אלא איסור דרבנן להציע בקשין לא גזור [א] ומייתי כי ההיא וכו' נמטא גמדא דנרש שריא גמדא שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פרש"י אבל רכים אסורים [ב] כדאמר התם דלבדין אסורין מפני שהן שוע ול"נ דשריא משמע אפי' ללבוש ויש לומר דהה"נ דשריא אפילו ללבוש ואם תאמר מאי מייתי מהא גמדא דנרש וכו' והא פירש דקשין מותרין דוקא להציע תחתיו אבל ללבוש אסורין וי"ל דגבי (א) [בגדי כהונה] מיירי שהוא שוע טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא [ג] וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבישה ובהעלאה [ד] אבל גמדא אינו אלא דרבנן כדאמרינן בנדה (דף סא: ושם) דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז והא דקאמר הלבדים אסורים מיירי דוקא דרבנן וכיון דרכים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבישה בקשין לא גזור והני [ה] פורפוינטי"ש שקורין באשכנז דמזיל"ש שאנו לובשים דפעמים שיש בהן צמר יש לומר הואיל ואם עושין קרע קטן מוליאין אותו דרך הקריעה דחד מסרך סריך לחבירו שרי אבל אם היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד צמר ודאי (ב) שיהא אסור:

הכי קאמר כל שנאותין בחול וכו'. ואתי לאתויי תפלין דמשלחין אותן דהא אפילו אם מניח אותן ליכא אסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דאיכא איסורא בדבר זה (ט) אבל תפלין (י) (נהי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן) מכל מקום ליכא איסורא (כ) להניחן:

היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'. פרש"י דתרוייהו מיירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפילין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להביאם לעיר הואיל ומביאם כלאחר יד ולפ"ז קשה דא"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה ולגבי יושב בבית המדרש וקדש היום כיון דטעמא דתרווייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"נ ובא בדרך ושקעה מיירי בחול והואיל ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפילין הוא ואם תאמר אי מיירי בחול אמאי אינו מביא אותם בידו וי"ל דלמא משתלפי ליה מידיה והשיא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היום דבע"ש מיירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפילין הוא:

הדרן עלך ביצה

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף א:

ב [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג]:

קכה ג מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

קכו ד מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה ב [לא מצאתי ברמב"ם לאסור לנעלו ועי' תוי"ט ד"ה סנדל]:

קכז ה ו מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקטז סעיף ג:

קכח ז ח מיי' פי"ט מהלכות שבת הל' כו [פ"ד מהלכות תפילין הלכה יב] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסו סעיף י [רב אלפס הל' תפלין דף עד: וברא"ש שם סימן יז ועירובין פ"י דף קכב. וברא"ש שם סימן ב]:

קכט ט מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה כג וסמג שם טוש"ע שם סימן שא סעיף מב:

◆

רבינו חננאל

וסוגיין (עוילרין) [עדילרין] וצררי דפשיטי ודבזרני אין בהן משום כלאים, לפני שאין דרך חימום בכך. **אמר אביי סנדל מסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה.** ומפורש בשבת בפרק במה אשה. ומותר לטלטלו, מדתנינן אין משלחין אותו ביו"ט, דאי ס"ד אסור לטלטלו שלוחי מיבעי למיסר. **ולא מנעל שאינו תפור.** אע"ג דנקיט בסיכיה, פירוש תפוש ביתידות. **תניא** ר' יהודה אוסר (לטלטלו שליחי מבעיא) במנעל לבן כמנהג מקומו מפני שצריך ביצת (הגיד) [הגיר], ור' [יוסי] אוסר במנעל שחור כמנהג מקומו שהיו מצחצחין אותן. באתריה דר' יוסי (א) בדבשרא ומקום השיער ואין צריך אלא צחצוח בלבד. ובאתריה דר' יהודה בדבשרא וצריך ביצת (הגיד) [הגיר] ללבונו. ירושלמי תני אין מפרקין את המנעל מן (האימוס) [האימום] ביו"ט, אבל מפרקין בחולו של מועד. מהו להעמיד חלב, אם אתה אומר [כן] אף הוא חולב ומעמיד מיו"ט לחול. תני ר' חלפתא בן שאול תכשיטין אסור לשלחן [וכו'], עד כדון תכשיטין של זהב ואפילו תכשיטין של כסף. (ב) א"ר חזקיה טליין רקיקין הוון מתרבין בדרתיה דרבי ירמיה, אתא שאיל לר' זעירא, א"ל לא תיאסר ולא תשתרי. **זה הכלל כל שנאותין משלחין אותו ביו"ט.** רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי להדדי תפלין ביו"ט, ואמר כך פירוש המשנה, כל שנאותין בו בחול, משלחין אותו ביו"ט. **אמר אביי היה בא בדרך ותפילין בראשו ושקעה וחמה מניח ידו עליהן עד** שמגיע לביתו. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. **מיתיבי** היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו [היום] מניח ידו עליהן עד שמגיע (לביתו) [לבית] הסמוך לחומה, היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש. ופרקינן לא קשיא הא דתני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה ולבית הסמוך לבית המדרש, מקום שמשתמרין מחמת גנבי, וכ"ש מפני כלבים. והא דאמר אביי עד שמגיע לביתו, בשאין שם בית סמוך (לביתו) [לבית המדרש], אלא מקום שהוא בית שימור מפני הכלבים, אבל מפני הגנבים לא, מהו דתימא גנבי גופייהו לא מזלזלי בתפילי יניחם לשם, קמ"ל דלא. **הדרן עלך ביצה שנולדה ביום טוב**

מסורת הש"ס

א) יומא סט., ב) [תוספתא פ"א ע"ש], ג) [פסחים ג. וש"נ], ד) שבת סב. עירובין צה., ה) ס"א: הא דלא מנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי והא דמנטרא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי [מהרש"ם], ו) [ע"ז ע. ע"ש ועי' מ"ש תוס' ב"ב נה: ד"ה רבי אליעזר], ז) [וטולין], ח) ס"א וילון, ט) [וע"ע תוס' שבת ס. ד"ה לא בסנדל], י) רש"ל מ"ז, כ) [וממוך דברי התוי"ט ד"ה כל שנאותין וכו' נראה שאינו מוחק וכתב ע"ז פי' נכון ע"ש],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ערדלין וכו' וקורין אותן ערדלין הס"ד: (ב) תום' סד"ה אלא וכו' צמר ודאי אסור כצ"ל ותיבת שיהא נמחק:

◆

גליון הש"ס

גמרא רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בצ"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה דהוה סיים:

◆

לעזי רש"י

פילטר"א. לֶבֶד. מטונ"ש. גושים.

◆

מוסף רש"י

נמטא. לבד, פלטר"א בלע"ז, **גמדא.** קשה, **שריא.** אין בו משום כלאים, דהעלאה דומיא דלבישה דאית ביה הנאת חימום הוא דאיתסר (יומא סט.). **המוצא תפלין.** בשבת, בשוק או בדרך (שבת סב.) בשדה במקום שנאבדין (ערובין צה.). **מכניסן.** לעיר ולבית (שם) לעיר דרך מלבוש (שבת סב.). **זוג זוג.** אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג, כדרך שלובשן בחול, וחוזר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שיכלו (ערובין שם). וכעי"ז שבת שם).
הדרן עלך ביצה

◆

מוסף תוספות

א. [ו]לבישה והעלאה דהוו דאורייתא אסירי אפילו בקשין. תוס' יומא סט. ד"ה קשין. ב. משום שמא תכרך נימא על בשרו. רשב"א. ג. דלא מיתסר מדאורייתא אלא שוע טווי ונוז כלומר שיהא הצמר והפשתן כל אחד מהם סרוק וטווי ושזור ואחרי כן מחוברים יחדיו. שיטה. ד. אבל להציעו תחתיו שרי משום דהצעה תחתיו אינה של תורה אלא של דבריהם. רשב"א. ה. עי' באורך ברשב"א ובשיטה ד"ה וכתב רבינו יצחק. ו. אין ניאותין בהם ביו"ט כדאמר בעירובין (דף צו.) והיו לאות על ידך יצאו שבתות ויו"ט שהן עצמן אות. ר"ן.

א) בערוך ערך גר י"ב איתא באתריה דר"י בר בישרא לתחת וכלפי שיער לחוץ והוי חלק בעצמו ואינו צריך לחלות באתריה דרבי יוסי בר בישרא לעיל ולא הוי חלקו וצריך לצחצחו. ב) בירושלמי איתא אמרין בשם ר' ירמיה אסור ואמרין משמיה דר' ירמיה מותר א"א חזקי' אנא וכו' טליין דקיקין וכו'.